

Rzeszowski Panel Klimatyczny

Raport z realizacji

Rzeszowski Panel Klimatyczny jest realizowany dzięki finansowaniu z budżetu Miasta Rzeszowa.

Rzeszowski Panel Klimatyczny

Raport z realizacji Rzeszowskiego Panelu Klimatycznego

Raport powstał w ramach zadania publicznego pn. „Przygotowanie i przeprowadzenie Pierwszego Rzeszowskiego Panelu Obywatelskiego — W jaki sposób osiągnąć neutralność klimatyczną w Rzeszowie do roku 2030?”, realizowanego na podstawie umowy KŚ.605.173.2023.

Autorzy raportu

Maria Jagaciak, Agnieszka Pędzich,
Katarzyna (Pliszczyńska) Pawłowska,
Mateusz Wojcieszak

Skład

Mira Larysz

Zdjęcia

Tomasz Cierpisz
Fot. ze stron 44, 48, 55, 58 i 59 — Grzegorz Bukala,
Adam Lampart / Urząd Miasta Rzeszowa

Publikacja jest dostępna na licencji Creative Commons

Uznanie autorstwa — Użycie niekomercyjne
— Bez utworów zależnych 4.0 Międzynarodowe
(CC BY-NC-ND 4.0)

Fundacja Pole Dialogu

ul. gen. W. Andersa 13, 00-159 Warszawa
kontakt@poledialogu.org.pl
(+48) 737 332 271

Fundacja Stocznia

pl. Zamkowy 10, 00-277 Warszawa
stocznia@stocznia.org.pl
(+48) 22 827 01 05

Paneliści i Panelistki Rzeszowskiego Panelu Klimatycznego	5
Komentarz Prezydenta Rzeszowa Konrada Fijołka	7
Najważniejsze informacje w skrócie	9
Temat panelu	13
Neutralność klimatyczna	14
Efektywność energetyczna	15
Zrównoważony transport	16
Jak wyglądały prace Panelu?	17
Czym jest panel i jakimi wartościami się kierował?	20
Kto wziął udział w panelu?	22
Paneliści i panelistki	22
Pozostali uczestnicy i uczestniczki panelu	24
Jak przebiegały spotkania panelu?	28
I weekend	29
II weekend	31
III weekend	32
Przebieg prac nad rekomendacjami	34
Czy zdaniem Panelistów i Panelistek było warto?	34
Wyniki Panelu	40
Wartości podejmowanych działań i scenariusze rozwoju Rzeszowa	41
Priorytetowe kierunki działań w obszarze efektywności energetycznej	43
Przegłosowane rekomendacje — efektywność energetyczna	44
Priorytetowe kierunki działań w obszarze zrównoważonego transportu	53
Przegłosowane rekomendacje — zrównoważony transport	54
Co dalej po panelu? Lista postulowanych działań	64

Paneliści i Panelistki Rzeszowskiego Panelu Klimatycznego

Skąd są Paneliści i Panelistki?

1000-lecia

Małgorzata, Janusz

Baranówka

Anna, Iwona, Renata, Kamil

Biała

Antoni, Patryk

Budziwój

Kazimiera, Paweł

Dąbrowskiego

Leszek, Jolanta

Drabinianka

Piotr, Bogusław, Karol

Generała Władysława Andersa

Monika

Kmity

Romuald

Kotuli

Maria

Krakowska-Południe

Teresa, Ryszard, Gerard

Króla Stanisława Augusta

Małgorzata

Mieszka I

**Łukasz, Feliks, Damian,
Krzysztof, Janusz**

Miłocin

Agnieszka

Nowe Miasto

**Magdalena, Elżbieta,
Małgorzata, Diana**

Piastów

Marta, Daria

Przybyszówka

Zofia, Mateusz

Pułaskiego

Stanisława

Słocina

Marzena

Staromieście

Halina

Staroniwa

Ewelina, Andrzej, Zuzanna, Rafał

Śródmieście

**Ryszard, Jakub, Krzysztof,
Bogusław**

Wilkowyja

Edyta, Antonina

Zalesie

**Halina, Irena, Mariusz,
Grzegorz, Wanda**

Zawiszy Czarnego

Emilia

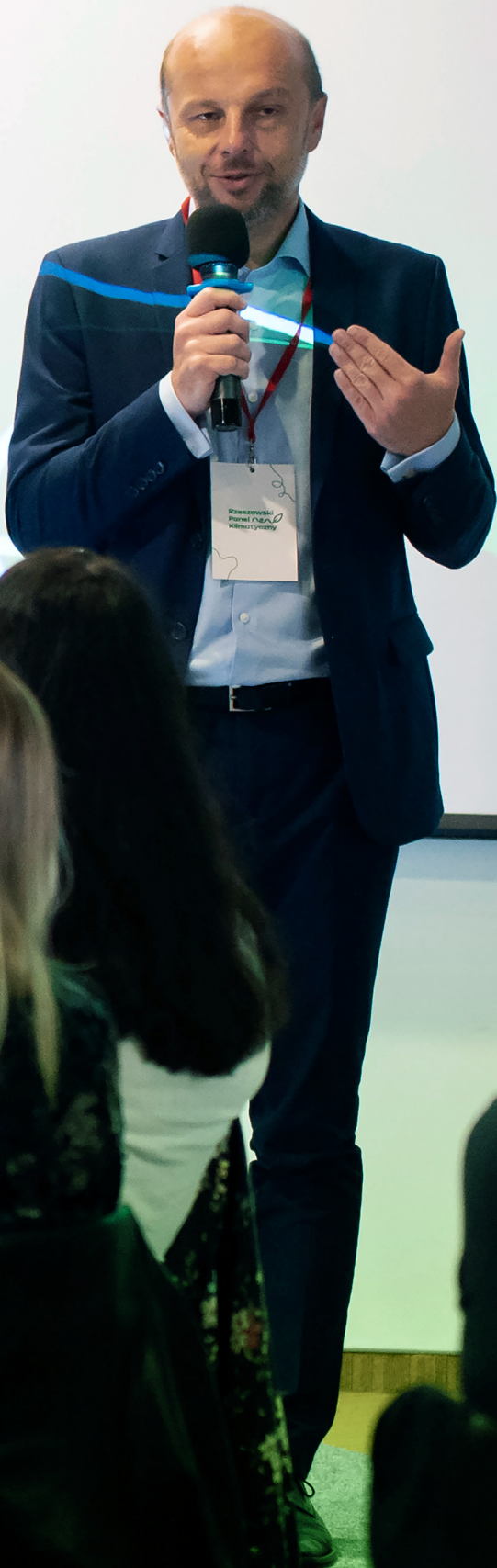
Zwiężyca

Joanna

Prezyden

rzeszów
stolica innowacji

Komentarz Prezydenta Rzeszowa Konrada Fijołka

Szanowni Państwo,

kiedy w 2021 roku ubiegałem się o fotel prezydenta Rzeszowa, zobowiązałem się do przeprowadzenia w naszym mieście zielonego panelu obywatelskiego. Chciałem, by mieszkańcy i mieszkanki mogli w sposób wiążący wypowiedzieć się w sprawach ważnych dla całej naszej wspólnoty. Teraz, gdy Rzeszowski Panel Klimatyczny dobiegł końca, jestem szczęśliwy i dumny, że obywatele i obywatelki naszego miasta przyjęli moje zaproszenie i wzięli aktywny udział w kształtowaniu polityki klimatycznej.

Z kolei w ubiegłym roku Rzeszów zakwalifikował się do udziału w prestiżowej unijnej misji „100 neutralnych dla klimatu i inteligentnych miast do 2030 roku”. Osiągnięcie neutralności klimatycznej w tak krótkim czasie to bardzo ambitny cel, ale wierzę, że z Państwa pomocą go zrealizujemy. Państwa werdykt, ujęty w 51 rekomendacjach, będzie dla miasta ważnym drogowskazem.

Chcę podkreślić, że zakończony właśnie panel nie był jednorazowym, nie mającym ciągu dalszego wydarzeniem. To dla mnie raczej początek pogłębionego dialogu i współpracy między mieszkańcami i mieszkankami a administracją miasta. Zależy mi, by przegłosowane przez Państwa rekomendacje wdrażać nie tylko skutecznie, lecz także w sposób przejrzysty i zgodny z wyrażoną przez Państwa wolą. Wypracowane przez Państwa rekomendacje posłużą jako podstawa

kompleksowego planu działania na rzecz neutralności klimatycznej Rzeszowa. Wykorzystamy zbiorową mądrość naszych obywateli i obywatelek, aby wdrożyć takie polityki miejskie, które odpowiedzą na największe wyzwania środowiskowe, ograniczą emisję dwutlenku węgla i będą promować zrównoważone praktyki w zakresie efektywności energetycznej i transportu.

Podsumowując, chcę podziękować każdej osobie, która wzięła udział w Rzeszowskim Panelu Klimatycznym. Państwa wspólna wytężona praca na rzecz zrównoważonej przyszłości Rzeszowa pokazała, jak bardzo zależy Państwu na naszym mieście i na tym, by zmieniało się na lepsze. Panel był świadectwem godnego podziwu obywatelskiego zaangażowania i wzięcia współodpowiedzialności za nasze środowisko. W obliczu zmian klimatycznych rozumiemy przecież, że nasze dzisiejsze działania kształtują świat, który odziedziczą po nas nasze dzieci i wnuki. Rzeszów, dzięki Państwu, zrobił odważny krok naprzód, w stronę miasta neutralnego klimatycznie, a przez to bezpieczniejszego i przyjaźniejszego do życia dla obecnego i kolejnych pokoleń.

1. Najważniejsze informacje w skrócie

60 losowo wybranych mieszkańców i mieszkank Rzeszowa, stanowiących „miasto w pigułce” pod względem różnorodności jego mieszkańców, przez 5 dni wspólnie zastanawiało się nad odpowiedzią na pytanie: „Jak Rzeszów może osiągnąć neutralność klimatyczną do 2030 roku?”.

Wyzwanie z kategorii niebagatelnych i dziejowych — Rzeszów jako 1 z 5 polskich (i 100 europejskich) miast został wybrany do udziału w unijnej misji „Neutralne klimatycznie i inteligentne miasta”. Głównym celem misji jest wsparcie i promocja miast w ich transformacji w kierunku neutralności klimatycznej do 2030 roku. Dla Rzeszowa oznacza to poszukiwanie narzędzi i rozwiązań, które pomogą drastycznie zmniejszyć emisję dwutlenku węgla w skali całego miasta. „Drastycznie” nie powinno oznaczać „dramatycznie” dla mieszkańców i mieszanek, a „zdecydowanie” to nie to samo, co „ radykalnie”. Dlatego tak ważne było, aby do rozmowy o planach redukcji emisji zaprosić na partnerskich warunkach samych rzeszowian i rzeszowianki. Po to właśnie był organizowany panel obywatelski.

Człowiek przyczynia się do zmian klimatu na wiele różnych sposobów — praktycznie wszystkie sektory jego działalności produkują obecnie gazy cieplarniane: przemysł, budownictwo, transport, rolnictwo, handel. Znacząc ograniczenia czasowe panelu, zajmowaliśmy się tylko dwoma obszarami, za to tymi, które są w Rzeszowie największymi emitentami i w ramach których miasta mogą podejmować realne działania: mieszkalnictwo oraz transport.

Paneliści i panelistki wybrani spośród 10 000 gospodarstw domowych z Rzeszowa przez 5 dni wysłuchali łącznie 23 stanowisk organizacji pozarządowych, prezentacji eksperckich i wystąpień Urzędu Miasta na temat efektywności energetycznej budynków oraz przyszłości zrównoważonego transportu. Zasileni w wiedzę naukową, praktyczne spojrzenie na miasto, które doskonale znają, zadecydowali w trzech momentach panelu:

- o wartościach, którymi powinno kierować się miasto przy podejmowaniu jakichkolwiek decyzji dot. neutralności klimatycznej,
- o wizjach rozwoju miasta w dwóch obszarach panelu w długoterminowej perspektywie,
- o szczegółowych rekomendacjach, które sami wypracowali lub zmodyfikowali.

Działania władz miasta dążące do neutralności klimatycznej powinny być zdaniem panelu **oparte na wiedzy eksperckiej** (70,6% osób uczestniczących wybrało tę odpowiedź jako jedną z trzech dla nich najważniejszych wartości), **długoterminowe, systemowe, odporne na politykę** (64,7%, 33 wskazania) oraz **uwzględniające różnorodną sytuację mieszkańców i mieszanek** (47,1%, 24 wskazania).

W obszarze efektywności energetycznej skład panelu wybrał wizję rozwoju zakładającą zmniejszenie zapotrzebowania na energię — zarówno budynków miejskich, jak i prywatnych domów (scenariusz ten osiągnął średnią ocen 4,1 — paneliści mogli ocenić każdy z trzech scenariuszy w skali od 1 do 5). Miasto powinno prowadzić kampanię informacyjną uwrażliwiającą mieszkańców na konieczność oszczędzania i poszanowania energii elektrycznej i ciepłej, a niedobory uzupełniać przede wszystkim z rozproszonej sieci energetyki obywatelskiej i odnawialnej. W ramach tej wizji mieszkańcy wybrali ich zdaniem najważniejsze i najpilniejsze kategorie działań:

typy działań	liczba wskaźników	% wskaźników
inwestycje w magazyny energii	28	56%
pozyskiwanie przez miasto dodatkowych funduszy na transformację energetyczną	24	48%
strategiczne działania na rzecz przejścia na zieloną energię	18	36%
uporządkowanie i usprawnienie zarządzania zużyciem energii	18	36%
poszukiwanie innowacji w obszarze efektywności energetycznej i OZE	17	34%

Mieszkańcy i mieszkanki nie poprzestali jednak na wybraniu szerokich kategorii rozwiązań — zagłosowali też za konkretnymi rekomendacjami, z którymi można zapoznać się w ostatnim rozdziale tego raportu. Trzy z nich, które osiągnęły największe poparcie panelu w obszarze mieszkalnictwa, to:

miasto projektuje **system magazynowania energii** w Rzeszowie (np. w rozproszonych magazynach) — przy okazji rozbudowy miejskiej infrastruktury OZE (Odnawialnych Źródeł Energii) — na podstawie analizy wykonalności oraz we współpracy ze światem nauki i biznesu, a także planuje harmonogram jego realizacji,

miasto uwzględni ważność i pilność **transformacji energetycznej** w planowaniu budżetu, nie unikając dużych i trudnych inwestycji, które w dłuższym okresie przynoszą oszczędności,

miasto nawiązuje **regularną współpracę** z technicznymi uczelniami wyższymi w obszarze innowacyjnych rozwiązań realnych do wprowadzenia w mieście.

W obszarze zrównoważonego transportu zdaniem panelu miasto powinno stawiać na silną rozbudowę systemu zeroemisyjnego transportu publicznego (scenariusz ten osiągnął średnią ocen 4,2).

Transportu ekologicznego, ale również dostępnego — poprzez synchronizację rozkładów jazdy i znaczne zwiększenie częstotliwości kursowania, ulgi cenowe, udogodnienia dla pasażerów i kampanie promocyjne, a także ograniczenia w poruszaniu się samochodów prywatnych na rzecz promocji ruchu rowerowego i pieszego. W ramach tej wizji mieszkańcy wybrali ich zdaniem najważniejsze i najpilniejsze kategorie działań:

typy działań	liczba wskazań	% wskazań
rozbudowa infrastruktury rowerowej	22	44%
zachęty do korzystania z transportu publicznego	20	40%
strategia i planowanie transportu	18	36%
parkingi Park&Ride	17	34%
zmiany w zintegrowanej ofercie biletów komunikacji miejskiej	17	34%
zmiany w cenowej ofercie biletów komunikacji miejskiej	16	32%

Trzy rekomendacje szczegółowe, które osiągnęły największe poparcie panelu w obszarze transportu, to:

miasto buduje na obrzeżach dobrze skomunikowane **parkingi Park&Ride** (częste kursy autobusów) i kieruje korzystną ofertę do kierowców korzystających z tego rozwiązania. Budowa parkingów powinna być poprzedzona konsultacjami społecznymi dotyczącymi ich położenia i skomunikowania z centrum,

miasto instaluje bezpieczne **stojaki rowerowe** przy przystankach transportu zbiorowego, szczególnie w rejonach oddalonych od centrum,

miasto wspiera budowę **parkingów rowerowych** przy zakładach pracy, szkołach, urzędach, wspólnotach mieszkaniowych itp.

2. Temat panelu

Neutralność klimatyczna

97% naukowców twierdzi, że zmiana klimatu jest skutkiem działalności człowieka i należy jej przeciwdziałać. Nie ma ani jednej liczącej się organizacji naukowej badającej klimat, która stwierdziłaby inaczej. Rządy, samorządy, firmy, organizacje i sami mieszkańcy na całym świecie mają świadomość ogromnej wagi zagrożeń związanych z tą zmianą i starają się podejmować środki zaradcze. Czy możemy powstrzymać te zmiany? I tak, i nie. Z jednej strony z ochroną klimatu zwlekaliśmy tak długo, że do sporej jego zmiany dojdzie nawet przy podjęciu bardzo zdecydowanych działań na rzecz redukcji emisji gazów cieplarnianych. Dlatego tak ważne jest podejmowanie działań adaptacyjnych — służących temu, aby miasto było w przyszłości dostosowane do nowych wyzwań, a wszyscy mieszkańcy mieli zapewnione w nim zdrowe i bezpieczne życie. Nie należy jednak na tym poprzestawać. Wzrost średniej temperatury przyspiesza bowiem wymieranie gatunków oraz rodzi szereg trudności gospodarczych, politycznych i społecznych (głód, brak wody, migracje, bieda, kłopoty w utrzymaniu infrastruktury, konflikty o zasoby). Dlatego aby spowolnić ich tempo, należy dążyć do ograniczenia źródła problemu globalnego ocieplenia — emisji gazów cieplarnianych (głównie dwutlenku węgla, CO₂) w przemyśle i energetyce. Rzeszów przystępując do unijnej misji oraz organizując Rzeszowski Panel Klimatyczny, poszukuje odpowiedzi, jakie rozwiązania wdrożyć lokalnie, mając na uwadze te globalne wyzwania i co zrobić, aby na poziomie miasta osiągnąć neutralność klimatyczną.

Pojęcie **neutralności klimatycznej** pojawiło się w 2015 roku wraz z przyjęciem tzw. Porozumienia paryskiego. Porozumienie paryskie to traktat międzynarodowy, który stał się wiążący 4 listopada 2016 roku po jego ratyfikowaniu przez 196 krajów świata, w tym Polskę. Stanowi on między innymi, że podpisujące go państwa będą dążyły do ograniczenia ocieplenia klimatu poniżej 2 st. C od poziomów, które występowały przed rewolucją przemysłową (przed 1750 rokiem). W tym porozumieniu zawarto wyjaśnienie powyższego zobowiązania, które jest kwintesencją neutralności klimatycznej — **„należy osiągnąć równowagę pomiędzy emisjami spowodowanymi przez człowieka i pochłanianiem gazów cieplarnianych w drugiej połowie XXI wieku”**.

Określona podczas opracowywania Planu Gospodarki Niskoemisyjnej emisja gazów cieplarnianych w roku 2010 w Rzeszowie wynosiła 1 459 419,19 Mg CO₂eq (intensywność emisji dwutlenku węgla). Dziś jest prawdopodobnie wyższa. Struktura emisji według sektorów gospodarki wskazywała natomiast, że najwięcej emisji pochodzi z sektora mieszkalnictwa oraz transportu. Właśnie te obszary wybrano do szczegółowej dyskusji w gronie uczestników i uczestniczek Rzeszowskiego Panelu Klimatycznego.

Efektywność energetyczna

Poprawa efektywności energetycznej polega na zaspokajaniu naszych potrzeb energetycznych — standardu życia — przy mniejszym zapotrzebowaniu na energię. Możemy skutecznie ogrzewać nasze ocieplone mieszkania, zużywając mniej energii. Podobnie, dzięki poprawie efektywności urządzeń i lepszym ich wykorzystaniu możemy potrzebować mniej energii do oświetlenia pomieszczeń, przygotowania ciepłej wody, gotowania, przemieszczania się. Bez uszczerbku dla naszego komfortu.

W sektorze budowlanym dwutlenek węgla jest emitowany nie tylko w wyniku produkcji materiałów budowlanych, lecz także podczas procesów ogrzewania i chłodzenia przestrzeni, w których mieszkamy i pracujemy. Chociaż miasto nie ma bezpośredniego wpływu na produkcję betonu czy cegieł, ma znaczny wpływ na sposób wytwarzania, zarządzania i dostarczania energii do budynków oraz na metody ogrzewania i chłodzenia budynków należących do zasobu gminy. Aby zrealizować cele związane z neutralnością klimatyczną, sektor grzewczy Rzeszowa musi przekształcić się w niskoemisyjny. Ogrzewanie przy użyciu paliw kopalnych, takich jak olej i gaz, przyczynia się znacznie do emisji gazów cieplarnianych. Źle zmodernizowane budynki tracą dużo energii cieplnej zimą i wymagają dodatkowej energii do chłodzenia latem. W Rzeszowie obszar mieszkalnictwa jest odpowiedzialny za ponad 34% wszystkich emisji.

W środowisku naukowym istnieje jednomyślność co do tego, że w obszarze działań dotyczących budynków i ogrzewania istnieją dwie kluczowe kwestie o znaczącym wpływie na osiągnięcie celów klimatycznych. Po pierwsze, ilość zużywanej przez budynki energii musi być zredukowana przez ich modernizację i wprowadzenie bardziej efektywnych systemów grzewczych. Po drugie, energia niezbędna do ogrzewania budynków musi być generowana przy użyciu klimatycznie neutralnych metod, takich jak pompy ciepła, energia termiczna słoneczna oraz bezemisyjne lokalne źródła ciepła. Takie modernizacje pod kątem efektywności energetycznej często są obciążone wysokimi kosztami finansowymi, które zazwyczaj zwracają się dopiero po wielu latach. Wielu właścicieli nieruchomości jest więc sceptycznych co do powyższych działań, a część z nich po prostu nie dysponuje odpowiednimi środkami finansowymi.

Zrównoważony transport

Książkowych definicji zrównoważonego transportu jest wiele, ale wszystkie sprowadzają się do jednego przekazu — podczas realizowania przewozów należy racjonalizować potrzebę podróżowania i transportu ładunków, użytkowanie samochodu osobowego i ciężarowego, promować energooszczędne i prośrodowiskowe środki transportu, wykorzystywać przy tym najlepsze dostępne technologie i maksymalizować wykorzystanie pojazdów. Jednym zdaniem: **należy realizować przewozy w sposób, który w dłuższej perspektywie nie doprowadzi otaczającego nas świata do degradacji pod każdym możliwym względem.**

Co to oznacza dla codziennych użytkowników systemu transportowego w mieście takim jak Rzeszów — dojeżdżających codziennie do pracy i szkoły, załatwiających codzienne sprawy, które wymagają ciągłego przemieszczania się? Zasady, na których opiera się zrównoważony transport, wymagają, byśmy decydując o każdej podróży, odpowiadali na pytanie, czy jest ona konieczna? A jeśli jest, to co można zrobić, żeby była ekonomicznie efektywna i społecznie akceptowalna?

Transport w Rzeszowie odpowiada za ponad 28% wszystkich emisji — aby dojść do neutralności klimatycznej, trzeba tę emisję zredukować także przy przemieszczaniu się po mieście. Można tego dokonać, podejmując się trzech uzupełniających się grup działań:

- ograniczając podróżowanie i przewóz towarów,
- zmieniając środki transportu na nieemitujące gazów cieplarnianych,
- zmieniając rodzaj paliw zasilających pojazdy na zeroemisyjne.

3.

Jak wyglądały prace Panelu?

Jak wyglądały prace Panelu

Wrzesień

Losowanie

10 000

zaproszeń wystanych na losowo wybrane adresy w Rzeszowie

231

pozytywnych odpowiedzi na zaproszenie

50

osób wylosowanych do grupy głównej

10

osób wylosowanych do grupy rezerwowej

Październik

28

pomysłów na działania od mieszkańców i mieszkanków zgłoszonych online

21–22 października

I weekend edukacyjno-deliberacyjny

3 wystąpienia wprowadzające Urzędu Miasta

7 prezentacji eksperckich

3 stanowiska stron (lokalnych organizacji)

6 scenariuszy przyszłości dla miasta neutralnego klimatycznie:

- **3** dla obszaru efektywności energetycznej
- **3** dla zrównoważonego transportu

2 wybrane scenariusze przyszłości

1 burza mózgów dotycząca propozycji rekomendacji

„Efektywność energetyczna przede wszystkim”

„Miasto dostępnego transportu publicznego — polski Zurich”

Listopad

łącznie **225**
propozycji rekomendacji:

- **43** propozycje rekomendacji eksperckich
- **182** propozycje rekomendacji stworzone przez panelistów i panelistki

1 spotkanie redakcyjne z grupą panelistów i panelistek

3 spotkania opiniujące z Zespołem Monitorującym

114 zredagowanych propozycji rekomendacji poddanych pod głosowanie

Grudzień

Publikacja raportu z realizacji panelu

18 listopada

Głosowanie nad rekomendacjami

49 osób głosujących online

7 osób głosujących papierowo

łącznie **51** rekomendacji z co najmniej **80%** poparcia

- **26** rekomendacji w obszarze efektywności energetycznej
- **25** rekomendacji w obszarze zrównoważonego transportu

4-5 listopada

II weekend edukacyjno-deliberacyjny

2 wystąpienia wprowadzające Urzędu Miasta

8 prezentacji eksperckich

2 warsztaty dyskusyjne poświęcone tworzeniu propozycji rekomendacji (w obszarze efektywności energetycznej i zrównoważonego transportu)

Czym jest panel i jakimi wartościami się kierował?

Formuła panelu obywatelskiego używana jest od lat z powodzeniem w innych krajach (m.in. Wielkiej Brytanii, USA, Kanadzie, Francji, Irlandii). W Polsce panele obywatelskie były dotychczas stosowane na poziomie miast (Gdańsk, Kraków, Łódź, Poznań, Warszawa, Wrocław) i jeden raz na poziomie kraju.

Realizując panel obywatelski w Rzeszowie dbaliśmy o zasady i wartości wpisane w metodologię paneli:

- Metoda ta bazuje na **losowaniu** grupy obywateli i obywaterek, reprezentującej w mikroskali cechy społeczno-demograficzne społeczeństwa (miasta lub państwa) — w Rzeszowie grupa 60 mieszkańców i mieszkanków odwzorowywała profil miasta pod kątem płci, wykształcenia, wieku i miejsca zamieszkania.
- W panelu kluczowe jest przeprowadzenie trzech następujących po sobie etapów: **edukacji, deliberacji i głosowania**. Grupa poświęca więc czas na dogłębne poznanie zagadnienia, potencjalnie wyjście poza własne przekonania, dialog i wreszcie — na sformułowanie opinii, czyli społecznego „werdyktu”. Ta struktura została zachowana w Rzeszowie, przy czym sekwencję edukacja-deliberacja powtórzyliśmy w trakcie panelu kilkakrotnie.
- Panelowi obywatelskiemu powinny towarzyszyć odpowiednie **standardy działania**. Jako Zespół Koordynujący kierowaliśmy się międzynarodowymi standardami dobrych praktyk deliberacyjnych procesów partycypacyjnych określonych przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD)¹. Zostały one wpisane do regulaminu procesu i były także wytycznymi dla Zespołu Monitorującego do bieżącej oceny naszej pracy.

Do tych dobrych praktyk zaliczają się:

- celowość,
- wpływ,
- przejrzystość,
- reprezentatywność,
- włączenie w proces,
- dostęp do informacji
- deliberacja,
- refleksja,
- niezależność,
- ochrona prywatności,
- ewaluacja.

¹ Standardy są opisane w publikacji pn. „OECD (2020), Innovative Citizen Participation and New Democratic Institutions: Catching the Deliberative Wave”, OECD Publishing, Paris (doi.org/10.1787/339306da-en).

degradacja zale...
iasta jako przyczyna
zeme są powierzeni Zalewu
wskiego

- być....
- realistyczne i szczerze
komunikowane plany i cele
 - zachęty i kary
 - myślenie długoterminowe
(premyślane, konkretnie)
 - odwaga

Kto wziął udział w panelu?

Paneliści i panelistki

Od 10 000 listownych zaproszeń wysłanych do gospodarstw domowych we wszystkich regionach Rzeszowa do 60 osób, stanowiących „miasto w pigułce”. Jak to zrobiliśmy? Zgodnie z metodą panelu obywatelskiego, żeby wyłonić ostateczny skład panelu, przeprowadziliśmy dwuetapowe losowanie.

Pierwsze losowanie

Pod koniec sierpnia podzieliliśmy Rzeszów na 9 regionów o zbliżonej liczbie mieszkańców. Następnie wylosowaliśmy 10 000 rzeszowskich gospodarstw domowych tak, by każdy z nich był jednakowo reprezentowany. Podział na regiony wiązał się z poprawnością badawczą — choć miasto składa się administracyjnie z mniejszych jednostek, statystycznie niemożliwe jest wylosowanie 60 osób reprezentujących jednocześnie wszystkie osiedla oraz spełniających inne kluczowe kryteria (o których niżej). Liczba gospodarstw z każdego regionu, do których zostały wysłane zaproszenia, była proporcjonalna do liczby jego mieszkańców (szczegółowe dane można przejrzeć na stronie panel-obywatelski.erzeszow.pl/pl/15-kto-bierze-udzial.html). Do wylosowanych osób we wrześniu — dzięki wsparciu miejskich gońców — trafiły listowne zaproszenia do udziału w Rzeszowskim Panelu Klimatycznym. W kopercie znajdowało się oficjalne zaproszenie podpisane przez Prezydenta Konrada Fijołka oraz informacje organizacyjne wraz z indywidualnym kodem do rejestracji. Wzór takiego zaproszenia dołączamy do raportu w formie załącznika.

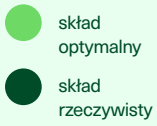
Drugie losowanie

Spośród wszystkich osób, które otrzymały listy, 231 odpowiedziało na zaproszenie. W tej grupie dokonaliśmy ponownego losowania. Tym razem uwzględniało ono 4 kryteria: płeć, wiek, miejsce (region) zamieszkania oraz poziom wykształcenia. Wszystko po to, żeby skład panelu jak najbardziej przypominał strukturę społeczno-demograficzną Rzeszowa.

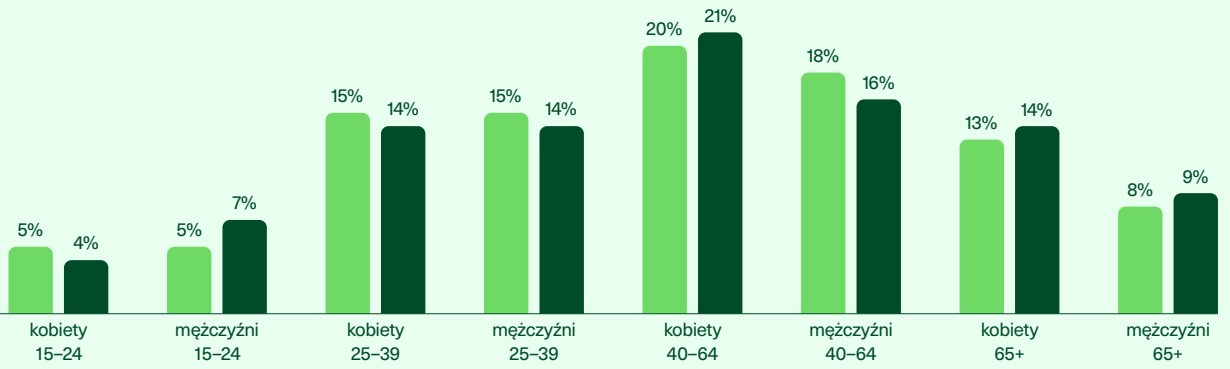
W ten sposób wyłoniona została ostateczna grupa 60 panelistów i panelistek. Drugie losowanie odbyło się na początku października i było transmitowane on-line (transmisję można obejrzeć w [wydarzeniu Rzeszowski Panel Klimatyczny na Facebooku](#)).

„60 wspaniałych”

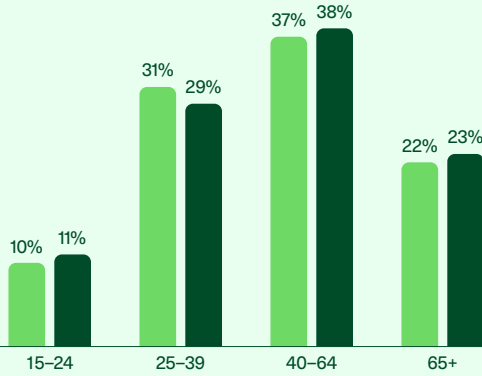
Ostateczny skład panelu niemal idealnie oddaje strukturę społeczno-demograficzną miasta. W panelu wzięło udział 60 różnorodnych osób. Większość z nich (50) weszła do tzw. grupy głównej, 10 — do grupy rezerwowej, uczestniczącej tak jak grupa główna we wszystkich etapach panelu z wyłączeniem głosowania nad rekomendacjami. Zgodnie z regulaminem, miałyby one możliwość udziału w głosowaniu, gdyby ktoś z grupy głównej w nim nie uczestniczył (i faktycznie stało się tak w 3 przypadkach).

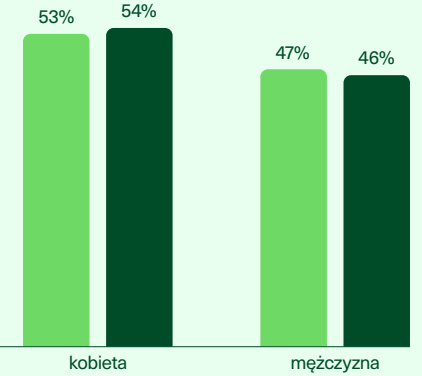
wiek i płeć

wiek

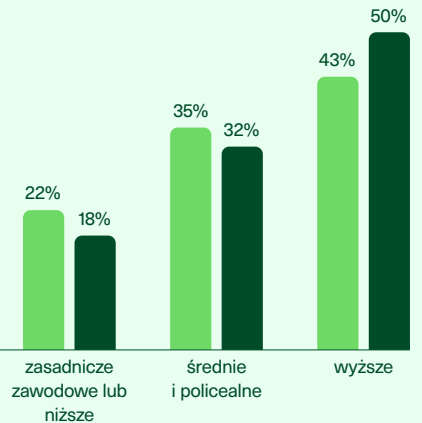
płeć

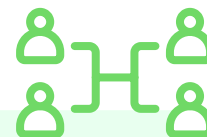
rejon

wykształcenie

Pozostali uczestnicy i uczestniczki panelu

Mieszkańcy i mieszkanki Rzeszowa

Wszyscy mieszkańcy i mieszkanki miasta mogli zaangażować się w panel, nawet jeśli nie zostali wylosowani do udziału w jego spotkaniach. Plenarne części spotkań edukacyjnych transmitowaliśmy online wraz z tłumaczeniem na Polski Język Migowy, a materiały przygotowane przez ekspertów i ekspertki i strony (o tym, kto mógł zostać stroną panelu piszemy niżej) udostępnialiśmy na witrynie internetowej panelu. Dodatkowo, dla wszystkich chętnych mieszkańców i mieszkanek uruchomiliśmy specjalny formularz, w którym mogli dzielić się swoimi pomysłami na to, jak Rzeszów może osiągnąć neutralność klimatyczną do 2030 roku. Postulaty te (było ich w sumie 28) przekazaliśmy na trzecim spotkaniu panelistom i panelistkom. Bazując na części z nich, tworzyli oni propozycje rekomendacji. Z pełną listą odpowiedzi z formularza dla mieszkańców można zapoznać się w załącznikach.

Strony

Stroną panelu mogły zostać instytucje, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne oraz inne podmioty lub osoby, których działalność związana jest z tematem panelu lub na które bezpośredni wpływ mają kwestie poruszane podczas panelu.

Strony miały prawo do zaprezentowania swojego stanowiska podczas spotkań edukacyjnych, mogły również (za naszym pośrednictwem) podzielić się innymi materiałami dotyczącymi tematu panelu.

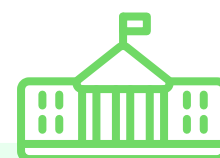
W otwartym naborze stron zgłosiło się 6 podmiotów. Kryteria regulaminowe spełniły 4 z nich:

- Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. (ostatecznie zrezygnowała z zabrania głosu podczas panelu),
- firma Electricall — lekkie pojazdy elektryczne,
- Stowarzyszenie EKOSKOP,
- Młodzieżowy Strajk Klimatyczny Rzeszów.

Doradca merytoryczny

Doradcą merytorycznym naszego zespołu był dr Wojciech Szymalski, prezes Instytutu na rzecz Ekorozwoju. Do jego zadań należało m.in. wsparcie nas w doprecyzowaniu tematu panelu, przygotowaniu programu i materiałów edukacyjnych dla panelistów i panelistek, pomoc w naborze ekspertów i ekspertek oraz konsultacja merytoryczna prezentacji, materiałów i rekomendacji eksperckich. Doradca był również obecny podczas dwóch weekendów panelu.

Miasto Rzeszów

Szczególnym rodzajem strony było Miasto Rzeszów, reprezentowane przez urzędników i urzędniczek, którzy również mieli prawo do wystąpień przed panelistami i panelistkami. W trakcie spotkań swoje prezentacje mieli:

- Agata Szpiech i Katarzyna Strojna oraz Andrzej Bołdak (Energetyk Miejski) z Wydziału Klimatu i Środowiska,
- Łukasz Dziągwa z Zarządu Transportu Miejskiego w Rzeszowie.

Eksperci i ekspertki

Eksperci i ekspertki to osoby specjalizujące się w temacie panelu, których rolą było przekazanie panelistom i panelistkom wiedzy i propozycji rekomendacji.

W gronie eksperckim podczas pierwszego weekendu panelu znaleźli się:

- Szymon Liszka z Fundacji na rzecz Efektywnego Wykorzystania Energii,
- dr inż. Urszula Duda-Wiertel z Politechniki Krakowskiej,

a podczas drugiego weekendu:

- Tomasz Bońdos i Beata Kempa z Urzędu Miasta Bydgoszczy,
- Łukasz Rajka z Fundacji na rzecz Efektywnego Wykorzystania Energii,
- dr inż. Marek Bauer z Politechniki Krakowskiej,
- Marcin Wójcik z Zarządu Transportu Publicznego w Krakowie,
- Agata Rzędowska, ekspertka prowadząca portal Lady in Green.

Obserwatorzy i obserwatorki

Obserwatorzy i obserwatorki to osoby ze świata nauki oraz praktycy i praktyczki partycypacji, które mogły przyglądać się przebiegowi panelu i brać udział w jego spotkaniach bez prawa głosu. W gronie osób obserwujących panel znalazły się:

- Aleksandra Rodziewicz z Uniwersytetu Wrocławskiego,
- Sara Malicka-Skrzek z Politechniki Śląskiej,
- Joanna Wdowik-Mika ze Stowarzyszenia Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego,
- Weronika Kędzia, Paulina Pospieszna i Magni Szymaniak-Arnesen z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu,
- Joanna Podgórska-Rykała z Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie,
- dr Wiesław Stępień wyznaczony przez Zespół Monitorujący.

Zespół Koordynujący

Jako Zespół Koordynujący, złożony z przedstawicielek i przedstawiciela Fundacji Pole Dialogu i Fundacji Stocznia, odpowiadaliśmy za całościową realizację panelu. Do naszych najważniejszych zadań należał m.in. losowy wybór panelistów i panelistek, przeprowadzenie naboru ekspertów i ekspertek oraz stron, przygotowanie programu panelu oraz organizacja i prowadzenie spotkań panelu.

Zespół Monitorujący

Zespół Monitorujący został powołany zarządzeniem Prezydenta Miasta Rzeszowa, by dbać o poprawny przebieg panelu, czuwać nad przestrzeganiem regulaminu i przyjętych w nim standardów. Składał się z przedstawicieli i przedstawicielek Urzędu Miasta Rzeszowa i miejskich jednostek, a także Rady Miasta i organizacji społecznych wchodzących w skład Rzeszowskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego.

kusja w grupach

y coś byście chcieli
aśnić, doprecyzować,
głębić?

Jak przebiegały spotkania panelu?

Paneliści i panelistki spotykali się w październiku i listopadzie. Łącznie wzięli udział w 5 weekendowych spotkaniach (wszystkie trwały po ok. 6 godzin):

- 1** 21 i 22 października
(sobota–niedziela),
- 2** 4 i 5 listopada
(sobota–niedziela),
- 3** 18 listopada
(sobota).

Wszystkie materiały ze spotkań (w tym przede wszystkim nagrania części edukacyjnych, prezentacje eksperckie, odpowiedzi pisemne na pytania zadane podczas panelu, listę propozycji rekomendacji, zdjęcia itp.) umieściliśmy na stronie panel-obywatelski.erzeszow.pl — są dostępne dla wszystkich zainteresowanych.

I weekend

Pierwszy weekend spotkań był czasem intensywnej pracy, wypełnionym wiedzą, ale też integracją i rozmowami związanymi nie tylko z neutralnością klimatyczną.

”

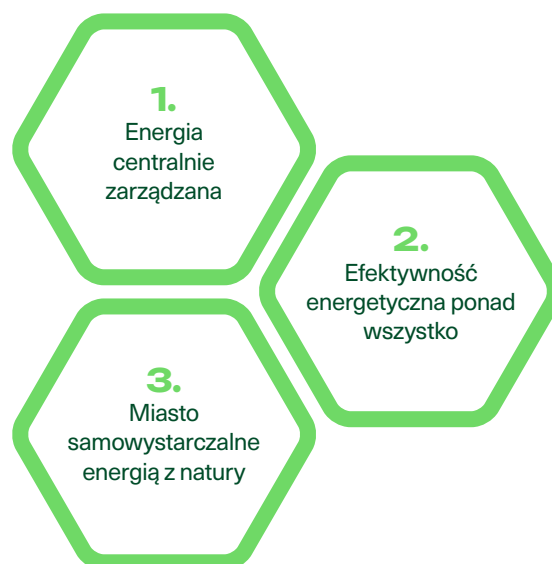
Jestem zaskoczona, że to tak szybko zleciało.
Nie można się było nudzić, było tak różnorodnie.

— tak pierwszy dzień Rzeszowskiego Panelu Klimatycznego podsumowała jedna z jego uczestniczek.

W inauguracji panelu oprócz panelistów i panelistek wzięli również udział Prezydent Miasta Rzeszowa Konrad Fijołek i Zastępca Prezydenta Miasta Rzeszowa Jolanta Kaźmierczak. Prezydent przywitał zgromadzonych i podziękował za ich pozytywną odpowiedź na zaproszenie do udziału w panelu. Przypomniat również o swoim zobowiązaniu do wdrożenia rekomendacji, które zyskują ich najwyższe poparcie. Zastępca Prezydenta przyglądała się pracom uczestników i uczestniczek panelu podczas obu dni spotkań, odpowiadała również na zadawane pytania.

Pierwszy dzień w dużej mierze poświęciliśmy na wprowadzenie do tematu zmian klimatycznych i zajęliśmy się krążącymi wokół niego mitami. Poznaliśmy też definicję neutralności klimatycznej. Za te prezentacje odpowiadał dr Wojciech Szymalski, doradca merytoryczny zespołu koordynującego panel. Podczas spotkania mówiliśmy również o zadaniach Rzeszowa jako gminy na prawach powiatu, o podziale odpowiedzialności za działania na rzecz neutralności klimatycznej między samorządem, mieszkańcami i biznesem oraz o tym, jakie wartości miasto powinno brać pod uwagę, realizując politykę dotyczącą neutralności klimatycznej. Swoje wystąpienia miały także dwie strony panelu: Stowarzyszenie EKOSKOP reprezentowane przez Mirosława Ruszałę oraz Młodzieżowy Strajk Klimatyczny Rzeszów reprezentowany przez Kacpra Bloka. Drugą połowę dnia wypełniły prezentacje poświęcone pierwszemu z dwóch obszarów tematycznych panelu, czyli efektywności energetycznej. Swoją wiedzę dzielili się Szymon Liszka z Fundacji na rzecz Efektywnego

Wykorzystania Energii oraz energetyk miejski — Andrzej Bołdak. Ostatnią część spotkania poświęciliśmy na pracę nad trzema scenariuszami dla Rzeszowa neutralnego klimatycznie dotyczącymi efektywności energetycznej. Mieszkańcy i mieszkanki najpierw zapoznali się z trzema wizjami przyszłości:

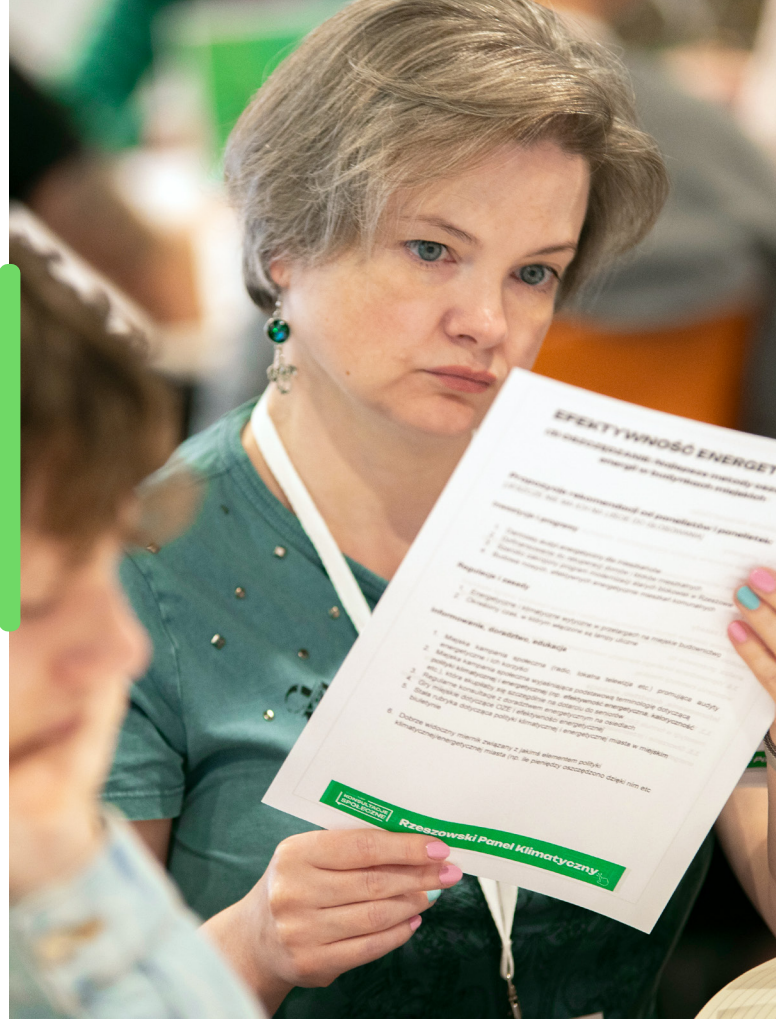
Po dyskusji w grupach wybrali w głosowaniu tę, którą chcieliby zrealizować w Rzeszowie (wygrała „Efektywność energetyczna ponad wszystko”).

Drugi dzień panelu rozpoczęliśmy od podsumowania tego, co działo się wcześniej. Paneliści i panelistki wybrali też najważniejsze ich zdaniem wartości, które powinny przyświecać miastu na drodze do neutralności klimatycznej (spomiędzy tych, które opracowali wspólnie) oraz preferowany scenariusz dotyczący efektywności energetycznej. Dalsza część dnia dotyczyła kwestii związanych z drugim tematem panelu, czyli zrównoważonym transportem, i miała bardzo podobny przebieg. Swoje prezentacje przedstawili dr Urszula Duda-Wiertel z Politechniki Krakowskiej i Łukasz Dziągwa z Zarządu Transportu Miejskiego w Rzeszowie, a także strona panelu — Andrzej Lesiak z firmy Electricall. Ekspertka z Politechniki Krakowskiej, wraz z drem Wojciechem Szymalskim, zrobiła również wprowadzenie do scenariuszy dla miasta neutralnego klimatycznie w zakresie zrównoważonego transportu. Mieszkańcy i mieszkanki ponownie przedyskutowali trzy scenariusze:

i zagłosowali nad najlepszym z nich (wybrano „Miasto dostępnego transportu publicznego — polski Zurich”). Na koniec przeszliśmy do pierwszej burzy mózgów nad możliwymi rozwiązaniami dla Rzeszowa, które mogłyby przybliżyć go do neutralności klimatycznej.

Podczas obu dni panelu wystąpieniem eksperckim i stron towarzyszyły aktywności integracyjne, liczne dyskusje w mniejszych grupach (o zmieniającym się składzie) oraz sesje pytań i odpowiedzi.

II weekend

W trakcie drugiego weekendu spotkań pogłębialiśmy wiedzę na temat efektywności energetycznej i zrównoważonego transportu, wysłuchując kolejnych prezentacji eksperckich, dyskutując o nich i zadając dodatkowe pytania. Paneliści i panelistki poznali też rekomendowane przez osoby eksperckie działania dla Rzeszowa, które ich zdaniem zapewniłyby osiągnięcie neutralności klimatycznej przez miasto do 2030 roku. Na koniec każdego dnia wypracowywali w grupach własne propozycje rekomendacji w obu obszarach tematycznych panelu.

Struktura obu dni prac była podobna. Zaczynaliśmy od przypomnienia wybranych scenariuszy dla Rzeszowa („Efektywność energetyczna przede wszystkim” i „Miasto dostępnego transportu publicznego — polski Zurich”). Następnie miejscy urzędnicy prezentowali informacje o planowanych przez urząd działaniach w obszarze efektywności energetycznej (Katarzyna Strojna z Wydziału Klimatu i Środowiska) i zrównoważonego transportu (Łukasz Dziągwa z Zarządu Transportu Miejskiego). Po nich swoje wystąpienia mieli eksperci i ekspertki. Pierwszego dnia byli to Tomasz Bońdos i Beata Kempa z Zespołu ds. Zarządzania Energią w Urzędzie Miasta Bydgoszczy, którzy dzielili się doświadczeniami swojego miasta w dochodzeniu do neutralności klimatycznej oraz mówili o tym, jak na terenach miejskich zarządzać energią i inwestować w OZE. Łukasz Rajka z Fundacji na rzecz Efektywnego Wykorzystania Energii podawał najlepsze metody oszczędzania energii w budynkach miejskich. Drugi dzień wypełniły prezentacje z inspiracjami krakowskimi — o tym, jak dobrze organizować i promować transport publiczny (dr inż. Marek Bauer z Politechniki Krakowskiej) i oraz jak zachęcać do ruchu rowerowego i pieszego (Marcin Wójcik z Zarządu Transportu Publicznego w Krakowie). Przykłady małopolskie uzupełniło wystąpienie o elektromobilności Agaty Rzędowskiej, dziennikarki motoryzacyjnej związanej z portalem Lady in Green.

Najważniejszą częścią obu dni była praca grupowa nad propozycjami rekomendacji dla miasta. Zanim przystąpiliśmy do tego etapu, omówiliśmy zasady dobrej rekomendacji i zapoznaliśmy się z rekomendacjami eksperckimi oraz głosami zebranymi podczas poprzednich spotkań i za pomocą formularza internetowego — od mieszkańców i mieszkank Rzeszowa. Tworząc propozycje rekomendacji, każdego dnia paneliści i panelistki pracowali kolejno w trzech grupach tematycznych. Pierwszego dnia były to: zarządzanie energią, odnawialne źródła energii i oszczędzanie energii, a drugiego: transport publiczny, transport pieszy i rowerowy oraz elektromobilność.

Po czterech dniach spotkań lista roboczych pomysłów na działania dla miasta liczyła aż **225 pozycji**. Redakcją tej listy, czyli łączeniem propozycji o podobnym celu, ujednocinaniem brzmienia i poprawkami stylistycznymi, zajęliśmy się wspólnie z grupą chętnych panelistów i panelistek. W efekcie tej pracy liczba propozycji zmniejszyła się do 132. Następnie trzykrotnie spotkaliśmy się z zespołem monitorującym panel, aby ten zaopiniował wszystkie propozycje pod względem ich zgodności z prawem i politykami miejskimi oraz wpisywania się w kompetencje miasta. W wyniku tych obrad tylko 14 propozycji zostało usuniętych z listy propozycji dopuszczonych do głosowania (na podstawie kryteriów regulaminowych).

III weekend

Ostatniego dnia panelu mieszkańcy i mieszkanki Rzeszowa zdecydowali o tym, jakie działania ma podjąć miasto, aby do 2030 roku osiągnąć neutralność klimatyczną. Paneliści i panelistki wybrali 51 rekomendacji, które mają poprawić efektywność energetyczną budynków i wzmocnić zrównoważony transport w Rzeszowie.

Przed przystąpieniem do głosowania uczestnicy i uczestniczki panelu mieli czas, by zapoznać się z listą propozycji rekomendacji oraz przedyskutować jej zawartość w mniejszych grupach. Podsumowali wspólnie najważniejsze wyzwania dotyczące tematu panelu oraz szukali propozycji działań, które najlepiej na nie odpowiedzą. Rozmawiali też o swoich osobistych strategiach, które będą przyświecać im podczas głosowania i o priorytetach, na których będą się skupiać. Na chwilę przed głosowaniem dołączył do nich Prezydent Konrad Fijołek, by życzyć im powodzenia w podejmowaniu decyzji.

”

Od dawna chciałem, żeby panel obywatelski odbył się w Rzeszowie. Dziś jestem dumny, że mieszkańcy i mieszkanki naszego miasta mogą w ten sposób współdecydować o polityce klimatycznej Rzeszowa. Jestem Państwu ogromnie wdzięczny za to, że trzy miesiące temu zgodziliście się przyjąć moje zaproszenie do udziału w panelu i wspólnie przez wiele dni pracować na rzecz miasta. Dziękuję za ten wysiłek i poświęcony przez Państwa czas. Wierzę, że wybieriecie dla Rzeszowa najlepsze rekomendacje.

— Prezydent Konrad Fijołek
podczas ostatniego dnia panelu.

Ostateczna lista do głosowania zawierała **114 propozycji rekomendacji**: 46 w obszarze efektywności energetycznej i 68 w obszarze zrównoważonego transportu. W głosowaniu mieszkańcy i mieszkanki wybrali 26 rekomendacji z pierwszej puli i 25 z drugiej. Tylko te rekomendacje uzyskały co najmniej **80-procentowe poparcie**, więc zgodnie z regulaminem panelu i deklaracją prezydenta są wiążące dla miasta. Szczegółowo omawiamy je w rozdziale „Wyniki panelu”.

Paneliści i panelistki, jeszcze zanim ocenili poszczególne propozycje rekomendacji, głosowali nad priorytetowymi kierunkami działań w obu obszarach tematycznych panelu. Głosowanie to nie miało wiążącego charakteru, ale wskazało najpilniejsze — zdaniem uczestników i uczestniczek panelu — działania do podjęcia przez miasto.

Następnie każdą z rekomendacji oceniali na 5-stopniowej skali od 1 — „zdecydowanie nie popieram”, przez odpowiedzi 2 — „raczej nie popieram”, 3 — „ani popieram, ani nie popieram”, 4 — „raczej popieram”, do 5 — „zdecydowanie popieram”. Jako poparcie dla danej rekomendacji liczone były odpowiedzi 4 i 5. I te rekomendacje, które uzyskały łączny wynik poparcia 80% lub więcej, zgodnie z regulaminem zostały uznane za oficjalne rekomendacje Rzeszowskiego Panelu Klimatycznego.

Pełne wyniki głosowania nad rekomendacjami — już po zakończeniu ostatniego spotkania panelu — przekazaliśmy urzędowi miasta, by mogły rozpocząć się prace nad planem ich wdrażania.

Przebieg prac nad rekomendacjami

Pierwsze propozycje rekomendacji dla panelu zaprezentowali eksperci i ekspertki. Podczas spotkań paneliści i panelistki modyfikowali te propozycje oraz tworzyli swoje, również w oparciu o rozwiązania proponowane przez mieszkańców i mieszkanki w formularzu konsultacyjnym. Drugi weekend obrad zakończyliśmy z imponującą — ale też ogromną — liczbą 225 rekomendacji.

W ciągu dwóch kolejnych tygodni, przed ostatnim posiedzeniem panelu, pracowaliśmy nad ostateczną listą rekomendacji do głosowania, na co złożyły się 3 główne kroki:

- 1** Najpierw jako Zespół Koordynujący połączyliśmy podobne pomysły wypracowane przez różne grupy podczas panelu, zaproponowaliśmy zmiany redakcyjne i ułożyliśmy je tematycznie — etap ten skończyliśmy ze 132 rekomendacjami.
- 2** Następnie spotkaliśmy się z zespołem redakcyjnym złożonym z przedstawicieli i przedstawicielek panelu, którzy prześledzili z nami zaproponowane zmiany oraz wspólnie dopracowaliśmy brzmienie rekomendacji z zachowaniem kryteriów dobrej rekomendacji oraz intencji panelistów i panelistek.
- 3** Odbyliśmy też 3 spotkania z Zespołem Monitorującym, który wnikliwie zapoznał się z rekomendacjami, sprawdzając ich zgodność z prawem, istniejącymi politykami miejskimi oraz kompetencjami miasta, a także upewniliśmy się co do tego, że działania te rzeczywiście są zgodne z celem panelu i wspierają dążenie do osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2030 roku.

Na koniec tego procesu na liście do głosowania znalazło się 114 rekomendacji — 46 w obszarze efektywności energetycznej oraz 68 w zakresie zrównoważonego transportu.

Czy zdaniem Panelistów i Panelistek było warto?

Panel obywatelski — co pokazują wcześniejsze doświadczenia — jest wydarzeniem intensywnym pod wieloma względami. Zajmuje całe weekendy, podczas których w szybkim tempie paneliści i panelistki przechodzą kurs eksperckiej wiedzy, uczestniczą w moderowanej rozmowie z obcymi sobie ludźmi, by na końcu podjąć decyzję o dużym znaczeniu dla całej lokalnej społeczności i samorządu. Czy ten wysiłek był tego wart? Postanowiliśmy to zbadać za pomocą dwóch ankiet ewaluacyjnych wypełnianych na początku i końcu procesu. Ewaluacja była możliwa dzięki współpracy z zespołem dr hab. Pauliny Pospiesznej z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, która wykorzysta ich wyniki także w ramach swojego szerszego projektu badającego metodologię panelu obywatelskiego².

Uczestnicy i uczestniczki wypełniali kilkustronicowy papierowy formularz na początku i końcu panelu. Część pytań została w obydwu ankietach powtórzona, aby zbadać, czy nastąpiła zmiana postaw lub ocen (pomiędzy oczekiwaniami a autentycznymi odczuciami po procesie). Całościowo ankietę przed panelem wypełniło 55 osób, kwestionariusz na koniec — 51 osób, przy czym część pytań była przez niektórych wypełniających pomijana, tak że liczebności w niektórych odpowiedziach będą się różnić.

W analizie wyników ankiety większość odpowiedzi „zdecydowanie się zgadzam” i „raczej się zgadzam” interpretowaliśmy łącznie. Oznacza to, że gdy piszemy, że np. 92% osób ma nadzieję, że dzięki panelowi nastąpi zmiana w ich otoczeniu, część z tych 92% jest o tym przekonana w bardzo wysokim stopniu („zdecydowanie się zgadzam”), część zaś w nieco niższym („raczej się zgadzam”). Nie dotyczy to danych, w których piszemy że osoby oceniają coś „bardzo dobrze” lub „zdecydowanie” — te dotyczą tylko odpowiedzi „zdecydowanie się zgadzam”.

² Projekt badawczy NCN SONATA BIS 11 Deliberative Innovations in Central and Eastern Europe — a panacea for democracy in crisis? (DelibDemCEE) na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, sygnatura grantu UMO-2021/42/E/HS5/00155.

Najważniejsze wnioski:

paneliści i panelistki bardzo dobrze oceniają Rzeszowski

Panel Klimatyczny:

jego organizację

i edukacyjno-formacyjny

charakter, jak i doświadczenia

dobrej i efektywnej rozmowy

z osobami o odmiennych

poglądach. W odpowiedziach

widać nadzieję na wdrożenie

przegłosowanych rekomendacji

i faktyczną zmianę w Rzeszowie.

Deklarują, że wykorzystają

wiedzę zdobytą podczas procesu

w przyszłości i także swoimi

działaniami będą przyczyniać

się do neutralności klimatycznej

w mieście. Chcą wierzyć, że

to nie ostatnie doświadczenie

rzeszowskiego samorządu

z tą metodą i z chęcią ponownie

wzięliby udział w panelu.

Dobrze przygotowany proces

Zadaliśmy panelistom i panelistkom pytania dotyczące przygotowania organizacyjnego i merytorycznego wymiaru panelu.

Bardzo dobrze ocenili Rzeszowski Panel Klimatyczny: jego organizację i edukacyjny charakter.

86% osób bardzo dobrze oceniło przygotowanie organizacyjne

72% osób bardzo dobrze oceniło jakość i czytelność materiałów edukacyjnych (m.in. podręcznika dla panelistów(ek), materiałów do pracy warsztatowej)

96% osób wskazało, że informacje dostarczane przez ekspertów i ekspertki pomagały im w dyskusji

Proces uczenia się

Panel był dla zdecydowanej większości uczestników i uczestniczek **miejszem zdobywania wiedzy i umiejętności...**

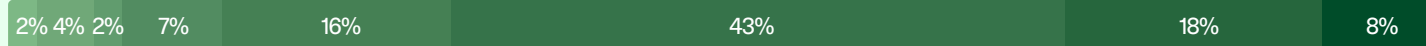
Paneliści i panelistki wiedzą więcej o problemach związanych z klimatem:

Nic na ten temat nie wiem

Wiem na ten temat bardzo dużo

Po

Nic na ten temat nie wiem

Wiem na ten temat bardzo dużo

W skali od 1 do 10, swoją wiedzę przed panelem na 7 lub więcej oceniło zaledwie 38% respondentów, a po panelu — aż 85%

84%

osób na koniec procesu czuło się dobrze poinformowanych o wyzwaniach związanych z działaniami na rzecz klimatu w Rzeszowie

... które grupa chce wykorzystać w przyszłości:

82%

osób zamierza wykorzystywać wiedzę lub umiejętności z panelu w przyszłości

94%

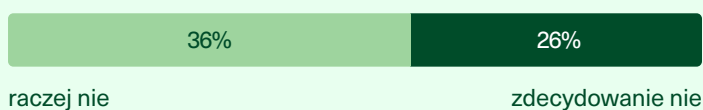
osób twierdzi, że udział w panelu zwiększył ich poziom zaangażowania i zainteresowania współdecydowaniem o sprawach miasta

Miejsce wartościowej rozmowy z osobami o odmiennych poglądach

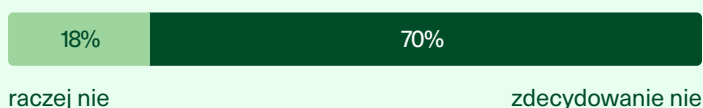
Osoby uczestniczące w panelu potraktowały to doświadczenie jako umożliwiające **wartościową, bezpieczną rozmowę**:

85% osób zdecydowanie potwierdziło, że osoby moderujące starały się, aby każdy miał możliwość wypowiedzenia się

(Przed) ...będzie nieprzyjemnie, np. pojawią się kłótnie lub brak zrozumienia

(Po) W trakcie panelu panowała zła atmosfera — np. kłótnie, brak zrozumienia

Panel to także przestrzeń, gdzie osoby o odmiennych poglądach mogły się spotkać, dyskutować, a w efekcie nawet **zmodyfikować część swoich poglądów**:

(Przed) ...dowiem się, co myślą inni

(Po) Dowiedziałem/am się, co myślą inni

87% osób miało okazję do rozmowy z osobami mającymi inne poglądy od swoich

84% osób było w stanie swobodnie wyrażać w grupie odmienne opinie

64% osób zmieniło zdanie na omawiane tematy

Nadzieje na przyszłość

W odpowiedziach osób uczestniczących w panelu czuć nadzieję na zmianę i wiarę w sprawczość obywateli i obywaterek:

92% osób ma nadzieję, że dzięki panelowi nastąpi zmiana w ich otoczeniu

75% osób potwierdziło, że „ludzie tacy jak ja, działając wspólnie z innymi, mogą pomóc potrzebującym lub rozwiązać niektóre problemy swojego środowiska, osiedla, wsi lub miasta”

Przyszłość panelu

Paneliści i panelistki wierzą w moc panelu i jego pozytywny wpływ na rozwiązywanie problemów społecznych i dialog. Twierdzą, że panele obywatelskie takie jak Rzeszowski Panel Klimatyczny:

- mogą pomóc ludziom lepiej zrozumieć skomplikowane problemy społeczne — **94%**,
- powinny być organizowane również na inne tematy — **86%**,
- mogą przyczynić się do zwiększenia wpływu obywateli na istotne decyzje polityczne — **84%**.
- **79%** uczestników i uczestniczek z chęcią wzięłoby ponownie udział w panelu³.

³ Czy w przyszłości zdecydował(a)by czy też nie zdecydował(a) by się Pan(i) wziąć udział w podobnym spotkaniu na inny ważny społecznie temat? (skala 0–10, ocena 9–10: 79%).

4. Wyniki Panelu

Wartości podejmowanych działań i scenariusze rozwoju Rzeszowa

Kluczowym momentem każdego panelu obywatelskiego jest wybór rekomendacji — konkretnych rozwiązań i zaleceń dla władz, które w polskim modelu tego narzędzia stają się dla decydentów wiążące, jeśli osiągną odpowiednie poparcie wszystkich panelistów i panelistek (w Rzeszowie potrzebowały osiągnąć próg 80% poparcia, aby były wiążące). To one — wypracowane przez samych panelistów i panelistki lub zmodyfikowane z eksperckich propozycji — stanowią najważniejszą część raportu z panelu, także z Rzeszowskiego Panelu Klimatycznego (poniżej omawiamy rekomendacje, a w załączniku dodajemy spis wszystkich głosowanych rekomendacji). Jednak tym razem chcieliśmy do tego zadania podejść odrobinę inaczej. Zaprosiliśmy panelistów i panelistki do ogólnych rozważań, które pomogą w sposób bardziej całościowy i odważny podejść do zrozumienia i podjęcia wielkiego wyzwania, jakim jest walka z emisją dwutlenku węgla, a dopiero po tym „spojrzeniu z lotu ptaka” — do zastanowienia nad konkretnymi obszarami, pytaniami i rekomendacjami.

Po pierwszych prezentacjach ekspertów i ekspertek zapytaliśmy osoby uczestniczące w panelu o wartości, którymi powinno kierować się miasto przy podejmowaniu jakichkolwiek decyzji dotyczących neutralności klimatycznej. Jakie powinny być działania urzędników i urzędniczek, jaki charakter postępowania powinien charakteryzować reakcje wydziałów urzędu miasta czy miejskich spółek? Nie było to pytanie o pomysły na konkretne działania, ale właśnie o sposób, w jaki powinny być podejmowane. Paneliści i panelistki w mniejszych grupach sami generowali pomysły na takie wartości, które później połączyliśmy w 8 grup o zbliżonej tematyce. Na koniec każda osoba mogła w formularzu internetowym wybrać 3 najważniejsze dla siebie wartości.

Działania władz miasta dążące do neutralności klimatycznej powinny być zdaniem panelu **oparte na wiedzy eksperckiej, długoterminowe, systemowe i odporne na politykę oraz uwzględniające różnorodną sytuację mieszkańców/ek.**

typy działań	liczba wskazań	% wskazań
oparte na wiedzy eksperckiej	36	70,6%
długoterminowe, systemowe, odporne na politykę	33	64,7%
uwzględniające różnorodną sytuację mieszkańców	24	47,1%
elastyczne (w różnych wariantach)	16	31,4%
przejrzyste, zrozumiałe	15	29,4%
dobrze komunikowane	10	19,6%
odpowiedzialne	9	17,6%
zdecydowane, szybkie	8	15,7%

Ta lista pokazuje, że metoda panelu obywatelskiego skłania uczestniczkę i uczestników do głębszego namysłu, a także pomaga myśleć w kategoriach innych niż tylko własny interes. Jakiego rodzaju rozwiązań poszukiwali podczas panelu mieszkańcy i mieszkanki Rzeszowa? Długofalowych, strategicznych i elastycznych wobec zmieniającej się rzeczywistości, opisanych i komunikowanych prostym językiem. Takich, które w zdecydowanym stopniu zmieniają rzeczywistość, ale jednocześnie nie zostawiają najbardziej wrażliwych na te zmiany osób z problemem bez żadnego wsparcia.

W czasie I weekendu przeprowadziliśmy również głosowania nad trzema scenariuszami rozwoju Rzeszowa w każdym obszarze (na koniec pierwszego dnia — efektywność energetyczna, na koniec drugiego — transport). Paneliści i panelistki mieli szansę ocenić każdy scenariusz w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznaczał scenariusz najmniej preferowany, a 5 najbardziej. Scenariusze zostały przygotowane przez posiedzeniami panelu przez trzech niezależnych ekspertów — dra Wojciecha Szymalskiego, dr inż. Urszulę Dudę-Wiertel oraz Szymona Liszkę — na podstawie aktualnej wiedzy na temat praktycznych rozwiązań i szans rozwoju scenariuszy klimatycznych, danych dotyczących Rzeszowa pochodzących z dokumentów strategicznych oraz dobrych praktyk z innych miast świata. Z pełną zawartością wszystkich scenariuszy można zapoznać się w załącznikach.

W obszarze efektywności energetycznej zwyciężył scenariusz pod nazwą „Efektywność energetyczna przede wszystkim” zakładający dążenie do jak największego poszanowania energii w miejskich budynkach, zachęcanie do tego samego w mieszkaniach prywatnych, przy jednoczesnym inwestowaniu w odnawialne źródła energii. Scenariusz zdobył ten średnią ocen 4,1.

Pozostałe scenariusze zdobyły w kolejności:

- Średnia 3,7: Miasto samowystarczalne energią z natury,
- Średnia 2,2: Energia centralnie zarządzana.

W obszarze zrównoważonego transportu zwyciężył scenariusz pod nazwą „Miasto dostępnego transportu publicznego — polski Zurich” zakładający duże inwestycje w dostępny, zeroemisyjny, kompleksowy system transportu publicznego. Scenariusz osiągnął średnią ocen 4,2.

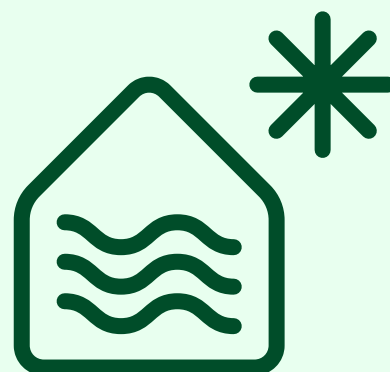
Pozostałe scenariusze zdobyły w kolejności:

- Średnia 3,1: Miasto, w którym wszędzie jest blisko — polski Utrecht,
- Średnia 1,9: Elektryczna przyszłość w zaciszu własnego samochodu — polskie Bergen.

Priorytetowe kierunki działań w obszarze efektywności energetycznej

Spośród 18 typów (kierunków) działań, które pojawiły się wśród proponowanych rekomendacji, uczestnicy i uczestniczki Rzeszowskiego Panelu Klimatycznego, jako najważniejsze wytypowali: **inwestycje w magazyny energii, pozyskiwanie funduszy, strategiczne działania na rzecz przejścia na zieloną energię, uporządkowanie i usprawnienie zarządzania zużyciem energii oraz poszukiwanie innowacji w obszarze efektywności energetycznej i OZE**. Wybór ten znalazł swoje odzwierciedlenie w późniejszym głosowaniu na konkretne rozwiązania.

typy działań	liczba wskazań	% wskazań
inwestycje w magazyny energii	28	56%
pozyskiwanie przez miasto dodatkowych funduszy na transformację energetyczną	24	48%
strategiczne działania na rzecz przejścia na zieloną energię	18	36%
uporządkowanie i usprawnienie zarządzania zużyciem energii	18	36%
poszukiwanie innowacji w obszarze efektywności energetycznej i OZE	17	34%

Przegłosowane rekomendacje — efektywność energetyczna

Rzeszów, we współpracy z różnymi środowiskami i w oparciu o najnowszą wiedzę, planuje strategiczne działania na rzecz zmiany

7 rekomendacji

Efektywność energetyczna na poziomie miasta to bardzo skomplikowane zagadnienie, które obejmuje wiele obszarów jego funkcjonowania. Jednocześnie ma ona ogromne znaczenie dla osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2030 roku, co Rzeszów, jako jedno z pierwszych miast w Europie, obrał za swój cel. Na poprawę efektywności energetycznej wpływa z jednej strony zmniejszenie konsumpcji energii oraz optymalizacja korzystania z niej, a z drugiej — zmiana bilansu energetycznego miasta w kierunku odnawialnych źródeł. Wymaga to jednoczesnych działań w różnych obszarach, które będą wzajemnie się uzupełniać i wspierać dążenie do

transformacji energetycznej, co — również w opinii Rzeszowskiego Panelu Klimatycznego — powinno być jednym z priorytetów miasta. Mieszkańcy i mieszkanki oczekują kompleksowych planów dotyczących zaopatrzenia w energię oraz konsekwentnych i spójnych działań w tym kierunku.

Ważnym elementem namysłu nad tym, jak zrobić to wszystko mądrze, powinna być też współpraca z różnymi środowiskami (akademickim, biznesowym) oraz z innymi miastami, również w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków na inwestycje.

Przy rekomendacji odnajdą Państwo cyfry i litery:

- Rekomendacje są ponumerowane (dla każdego z dwóch obszarów osobno, zgodnie z kolejnością występowania na liście do głosowania dla panelistów i panelistek)
- Litera **E** po numerze rekomendacji oznacza, że została zaproponowana przez prezentujących ekspertów i ekspertki
- Litera **E*** oznacza, że jest to rekomendacja pochodząca od ekspertów i ekspertek, ale zmodyfikowana przez panelistów i panelistki
- Litera **N** po numerze propozycji oznacza, że jest to rekomendacja pochodząca od samych panelistów i panelistek.

Rekomendacje

9.E. Miasto uwzględnia ważność i pilność transformacji energetycznej w planowaniu budżetu, nie unikając dużych i trudnych inwestycji, które w dłuższym okresie przynoszą oszczędności.

92% poparcia Panelu

8.E. Miasto opracowuje koncepcję o charakterze dokumentu strategicznego dla Rzeszowa, która zawiera działania do podjęcia w celu osiągnięcia neutralności klimatycznej w odniesieniu do obiektów należących do Miasta oraz spółek miejskich. Wdrażanie dokumentu przez Miasto jest monitorowane.

86% poparcia Panelu

10.E*. We współpracy z ekspertami Miasto planuje zaopatrzenie Rzeszowa w czystą i tanią energię w oparciu o lokalną produkcję i dostawców, wskazując sposób zarządzania energią (np. przez miejską spółkę) i harmonogram wdrażania planu.

84% poparcia Panelu

42.N. Miasto nawiązuje regularną współpracę z technicznymi uczelniami wyższymi w obszarze innowacyjnych rozwiązań realnych do wprowadzenia w mieście.

90% poparcia Panelu

41.N. Miasto inicjuje działania na rzecz wymiany dobrych praktyk w zakresie zarządzania energią pomiędzy miastami w Polsce i dzieli się swoimi doświadczeniami.

84% poparcia Panelu

46.N. Miasto wspiera rozwój firm zajmujących się zieloną energią oraz przyciąga do Rzeszowa firmy działające w tej branży.

80% poparcia Panelu

44.E. Miasto współpracuje ze środowiskiem naukowym i biznesowym — budynki użyteczności publicznej są miejscem pilotażu nowych technologii/ kształcenia instalatorów OZE itp.

80% poparcia Panelu

Rzeszów zbiera i analizuje dane dotyczące energii w mieście, a także monitoruje efekty wprowadzanych działań

10 rekomendacji

Punktem wyjścia do jakichkolwiek poważnych inwestycji w obszarze efektywności energetycznej powinno być właściwe i rzetelne zmierzenie oraz opisanie aktualnego zużycia energii, a także analiza potrzeb, zasobów i możliwości. Dodatkowo paneliści i panelistki podkreślali wagę monitorowania zmian i sprawdzania, czy realizowane działania przynoszą zaplanowane efekty. Wymaga to odpowiednich narzędzi i analiz.

Aż **10 rozwiązań** związanych z kumulowaniem wiedzy, tworzeniem baz danych oraz ich analizą znalazło się na szczycie listy rekomendacji do realizacji.

Pokazują one, jak ważne jest, zdaniem panelistów i panelistek, by decyzje dotyczące polityki klimatycznej opierane były na rzetelnych i kompleksowych danych.

Rekomendacje

1.E*. Miasto identyfikuje potrzeby wszystkich miejskich obiektów w zakresie termomodernizacji, możliwości instalacji OZE oraz własnego zaplecza energetycznego: biogazownie, ZTPOK (spalarnia śmieci), farmy fotowoltaiczne, magazyny energii.

90% poparcia Panelu

19.N. Miasto analizuje zakres miejskich umów długoterminowych na dostarczenie energii oraz w razie potrzeby aktualizuje/renegocjuje umowy pod kątem prawdziwego zapotrzebowania na energię.

88% poparcia Panelu

6.N. Miasto zbiera lokalne potrzeby w temacie efektywności energetycznej i zachęca do podobnych działań zarządców wspólnot i spółdzielni.

88% poparcia Panelu

4.E*. Miasto corocznie zbiera dane dotyczące ponoszonych kosztów i zużycia nośników energii własnych zasobów budowlanych oraz analizuje raporty ze zbieranych danych (benchmarking, grupowanie itp.) i wyciąga wnioski do zmiany polityk i działań.

88% poparcia Panelu

17.E. Miasto prowadzi skoordynowaną inwentaryzację zasobów miejskich pod kątem sposobów zasilania i efektywności energetycznej.

86% poparcia Panelu

2.E. Miasto opracowuje szczegółowy bilans energetyczny Rzeszowa w układzie godzinowym/dobowym/rocznym oraz inwentaryzuje emisje gazów cieplarnianych (inwentaryzacja powinna być wykonywana corocznie).

86% poparcia Panelu

3.E*. Miasto dba o systematyczne wykonywanie audytów energetycznych, świadectw i ekspertyz dla istniejących budynków miejskich.

80% poparcia Panelu

15.E. Miasto digitalizuje obieg dokumentów i tworzy bazę danych dla systemu zarządzania energią.

88% poparcia Panelu

16.N. Miasto wdraża narzędzie umożliwiające monitoring i analizę zużycia energii w budynkach miejskich, a w miarę możliwości również w spółdzielniach mieszkaniowych.

84% poparcia Panelu

14.E. Miasto tworzy centralne repozytorium i wprowadza system centralnego zarządzania wszystkimi miejskimi fakturami na media.

80% poparcia Panelu

Rzeszów nadaje kierunek zmianie, konsekwentnie wdrażając ją w zasobach miejskich

5 rekomendacji

Wśród propozycji konkretnych działań, które Rzeszów powinien podjąć, aby osiągnąć neutralność klimatyczną w 2030 roku, paneliści i panelistki zaproponowali, by wszędzie tam, gdzie jest to możliwe i potrzebne, zasoby miejskie zostały wyposażone w instalacje fotowoltaiczne oraz poddane termomodernizacji — dając dobry przykład zarówno mieszkańcom, jak i innych miastom.

Z kolei dla zwiększenia możliwości korzystania z odnawialnych źródeł energii (OZE) niezbędny jest efektywny system magazynowania energii. Rekomendację postulującą stworzenie takiego systemu wypracowali sami uczestnicy i uczestniczki panelu, a następnie niemal jednogłośnie ją przyjęli.

Po raz kolejny podkreślili tym samym, że w przypadku tak ambitnego celu, przed jakim stoi Rzeszów, konieczne jest myślenie kompleksowe i długofalowe z uwzględnieniem współzależności pomiędzy poszczególnymi decyzjami.

Mając na uwadze, że tego typu inwestycje wymagają dużych nakładów finansowych, paneliści i panelistki zwrócili też uwagę na to, jak kluczowe jest zdobywanie dodatkowych środków, a także stałe zwiększanie kompetencji miejskich kadr — zarówno w zakresie planowania działań proklimatycznych, jak i możliwości ich finansowania.

Rekomendacje

27.N. Miasto projektuje system magazynowania energii w Rzeszowie (np. w rozproszonych magazynach) — przy okazji rozbudowy miejskiej infrastruktury OZE — na podstawie analizy wykonalności oraz we współpracy ze światem nauki i biznesu, a także planuje harmonogram jego realizacji.

92% poparcia Panelu

25.N. Miasto instaluje panele fotowoltaiczne, wykorzystując infrastrukturę miejską, np. na budynkach użyteczności publicznej (dachy, elewacje), na przystankach autobusowych (istniejących i nowych), nad częściami ulic w formie konstrukcji/dachów.

82% poparcia Panelu

28.N. Miasto realizuje program termomodernizacji budynków miejskich (publicznych i komunalnych), opierając się m.in. na wynikach audytów energetycznych.

82% poparcia Panelu

11.E*. Miasto monitoruje i aktywnie korzysta z różnych środków finansowania inwestycji związanych z efektywnością energetyczną, np. środków własnych, kredytów preferencyjnych, dotacji, białych certyfikatów, a także informuje mieszkańców o planach inwestycyjnych w tym zakresie.

82% poparcia Panelu

13.E. Miasto tworzy takie warunki w urzędzie i rozwija kompetencje kadry miejskiej, aby systematycznie pozyskiwać środki zewnętrzne na transformację energetyczną, w tym środki na edukowanie kadry (np. szkolenia wewnętrzne podnoszące umiejętności analityczne).

82% poparcia Panelu

Miasto zachęca mieszkańców i mieszkanki do zmiany

4 rekomendacje

Żadna zmiana nie wydarzy się bez aktywnego udziału mieszkańców i mieszanek. Uczestnicy i uczestniczki panelu w dyskusjach wielokrotnie podkreślali wagę działań edukacyjnych i informacyjnych, kierowanych wieloma kanałami i do różnych grup. Żadne plany i duże inwestycje na poziomie miasta nie pomogą, jeśli sami mieszkańcy i mieszkanki nie zrozumieją wagi sprawy, której te działania dotyczą oraz tego, w jaki sposób mogą się jej przystosować.

Dlatego rolą miasta — poza tworzeniem mądrych polityk oraz miejskiej infrastruktury wspierającej dążenie do neutralności energetycznej — powinno być też aktywne zachęcanie podmiotów prywatnych do inwestycji w OZE i w działania poprawiające efektywność energetyczną, informowanie i edukowanie, a także poszukiwanie źródeł finansowania, dotacji.

Rekomendacje

36.E*. Miasto prowadzi kampanię informacyjno-edukacyjną nt. neutralności klimatycznej, efektywności energetycznej i oszczędzania energii oraz związanych z nimi rozwiązań i technologii skierowaną m.in. do mieszkańców, za pośrednictwem kanałów im najbliższych np. w szkołach, spółdzielniach, komunikacji publicznej.

82% poparcia Panelu

40.E*. Miasto dzieli się wiedzą i doświadczeniem z zakresu zarządzania energią z innymi instytucjami na terenie Rzeszowa (uniwersytety, szpitale, urzędy, służby, szkoły itd.).

80% poparcia Panelu

30.E. Miasto poszukuje źródeł finansowania i zapewnia dotacje dla instalacji OZE, termomodernizacji, wymiany źródeł ciepła dla: osób fizycznych, wspólnot mieszkaniowych, spółdzielni mieszkaniowych, przedsiębiorców, stowarzyszeń i fundacji, a także aktualizuje ofertę dotacyjną w kontekście pojawiających się nowych technologii.

82% poparcia Panelu

34.N. Miasto zachęca wspólnoty i spółdzielnie mieszkaniowe do inwestycji w OZE i inne działania poprawiające efektywność energetyczną budynków oraz do umożliwiania mieszkańcom instalacji paneli fotowoltaicznych na balkonach i tarasach.

80% poparcia Panelu

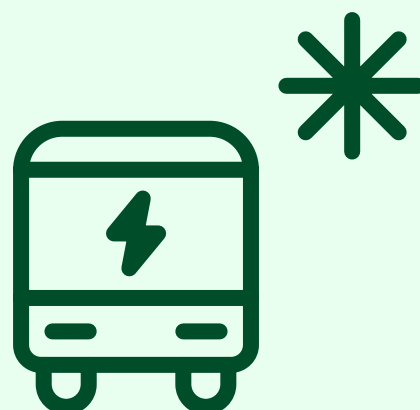

Priorytetowe kierunki działań w obszarze zrównoważonego transportu

Na liście rekomendacji dotyczącej zrównoważonego transportu znalazły się **34 rodzaje** (kierunki) działań. Za najbardziej priorytetowe paneliści i panelistki uznali: **rozbudowę infrastruktury rowerowej, rozwijanie systemu zachęt do korzystania z transportu publicznego, ale też tworzenie strategii i kompleksowe planowanie transportu, budowę parkingów Park & Ride oraz zmiany w ofercie biletów komunikacji miejskiej.**

typy działań	liczba wskazań	% wskazań
rozbudowa infrastruktury rowerowej	22	44%
zachęty do korzystania z transportu publicznego	20	40%
strategia i planowanie transportu	18	36%
parkingi Park&Ride	17	34%
zmiany w zintegrowanej ofercie biletów komunikacji miejskiej	17	34%
zmiany w cenowej ofercie biletów komunikacji miejskiej	16	32%

Przegłosowane rekomendacje — zrównoważony transport

**Zrównoważony transport
w Rzeszowie to:
po pierwsze systemowe rozwiązania
wspierające zmniejszony ruch
samochodowy w centrum miasta**

5 rekomendacji

Zrównoważony transport to niezwykle ważny obszar wpływający na bilans energetyczny miasta, którego nie sposób pominąć w myśleniu o dążeniu do neutralności klimatycznej. Podobnie jak w przypadku efektywności energetycznej, tutaj również potrzebne są decyzje strategiczne i systemowe, które będą na różnych poziomach wspierać mieszkańców i mieszkanki w zmianie zwyczajów komunikacyjnych.

Rozważając możliwe scenariusze rozwoju transportu w Rzeszowie, panelistom i panelistkom najbliższe było do wizji miasta, w którym przemieszczanie się po mieście opiera się przede wszystkim na dobrze funkcjonującym transporcie zbiorowym, a centrum miasta nie jest zakorkowane przez prywatne samochody.

Rekomendacje

16.N. Miasto buduje na obrzeżach dobrze skomunikowane parkingi Park & Ride (częste kursy autobusów) i kieruje korzystną ofertę do kierowców korzystających z tego rozwiązania. Budowa parkingów powinna być poprzedzona konsultacjami społecznymi dotyczącymi ich położenia i skomunikowania z centrum.

92% poparcia Panelu

14.N. Miasto dąży do budowy pierścienia (obwodnicy, szczególnie południowej) wokół Rzeszowa w celu pozbycia się tranzytu z miasta.

86% poparcia Panelu

15.N. Miasto buduje węzły przesiadkowe (tzw. huby) łączące różne środki transportu w kilku punktach Rzeszowa i synchronizujące połączenia w celu skrócenia czasu podróży między odległymi częściami miasta.

86% poparcia Panelu

12.N. Miasto przeprowadza pilotaż tzw. stref małego ruchu w centrum miasta i wytypowanych osiedlach.

84% poparcia Panelu

4.N. Miasto dąży do optymalizacji ruchu np. poprzez elektroniczny system zarządzania ruchem, bezkolizyjne skrzyżowania, bezpieczne przejścia dla pieszych.

82% poparcia Panelu

...po drugie dostępna, dopasowana do potrzeb i zeroemisyjna komunikacja miejska

8 rekomendacji

Scenariusz przyszłości, który wybrali dla Rzeszowa uczestnicy i uczestniczki panelu zakłada, że komunikacja publiczna stanowi główny element systemu transportu w mieście.

Komunikacja ta powinna w ich opinii opierać się na coraz bardziej zeroemisyjnym taborze autobusowym, dopasowanych do potrzeb mieszkańców rozkładach jazdy oraz atrakcyjnej cenowo i różnorodnej ofercie biletowej.

W kwestii planowania komunikacji miejskiej, podobnie jak przy poprzednich zagadnieniach, znowu pojawia się ważny element kompleksowego myślenia i planowania transportu — uwzględniającego również bezpieczne dojścia do przystanków.

Rekomendacje

19.N. Miasto dąży do systematycznego zwiększania udziału autobusów zeroemisyjnych w taborze aż do osiągnięcia 100% udziału.

90% poparcia Panelu

20.N. Miasto kupuje autobusy zeroemisyjne, szczególnie przegubowe, które będą wykorzystywane w godzinach szczytu na trasie dużych osiedli.

84% poparcia Panelu

22.E. Miasto zwiększa częstotliwość kursowania linii autobusowych (w tym tych jeżdżących z peryferii do centrum) z uwzględnieniem potrzeb mieszkańców.

86% poparcia Panelu

27.N. Miasto wprowadza bardziej zróżnicowaną i atrakcyjną cenowo ofertę dla biletów miejskich, w tym np. bilety 3-godzinne, bilety roczne bądź półroczne w atrakcyjnych cenach czy zniżki na bilety długookresowe.

86% poparcia Panelu

31.N. Miasto działa na rzecz rozszerzenia oferty zintegrowanej dotyczącej biletów na autobus i kolej miejską również na bilety jednorazowe w porozumieniu z Województwem Podkarpackim.

84% poparcia Panelu

30.E. Miasto weryfikuje ceny biletów w ofercie zintegrowanej (autobus + kolej) w stronę tańszych biletów sieciowych w porozumieniu z Województwem Podkarpackim.

80% poparcia Panelu

2.E. Miasto stosuje kompleksowe podejście do planowania systemu transportu zbiorowego, zorientowane na całą podróż (drzwi–drzwi), a nie tylko przejazd transportem zbiorowym.

80% poparcia Panelu

25.E. Miasto zapewnia bezpieczne i wygodne dojścia do przystanków (w tym buduje chodniki) w obszarach peryferyjnych.

80% poparcia Panelu

...i po trzecie: coraz bardziej rozbudowana infrastruktura rowerowa

5 rekomendacji

Bezsilnikowe sposoby poruszania się po mieście, czyli ruch pieszy i rowerowy, są dodatkową alternatywą dla samochodów, w szczególności na krótkich dystansach. Mogą stanowić ważne i przyjazne środowisku uzupełnienie komunikacji miejskiej. Wymagają jednak skutecznych zachęt oraz odpowiednich warunków.

Ostatecznie paneliści i panelistki spośród szeregu różnych diskutowanych rozwiązań zgodzili się co do kluczowych kwestii związanych ze wspieraniem mieszkańców i mieszkank w korzystaniu z rowerów. Były to: zapewnienie bezpiecznych miejsc do parkowania rowerów w mieście oraz rozbudowa sieci ścieżek rowerowych. Te rekomendacje cieszyły się — wraz z kilkoma innymi — najwyższym poparciem.

Rekomendacje

41.E. Miasto instaluje bezpieczne stojaki rowerowe przy przystankach transportu zbiorowego, szczególnie w rejonach oddalonych od centrum.

92% poparcia Panelu

43.E*. Miasto wspiera budowę parkingów rowerowych przy zakładach pracy, szkołach, urzędach, wspólnotach mieszkaniowych itp.

92% poparcia Panelu

42.N. Miasto zwiększa liczbę stojaków rowerowych w centrum Rzeszowa.

90% poparcia Panelu

35.E*. Miasto rozbudowuje infrastrukturę rowerową w celu stworzenia spójnego i ciągłego systemu tras rowerowych.

88% poparcia Panelu

37.E*. Miasto rozbudowuje infrastrukturę rowerową, podwajając aktualną długość tras rowerowych do 2030 roku (do 340 km).

84% poparcia Panelu

Zrównoważony transport wymaga skoordynowanych działań edukacyjnych, informacyjnych i promocyjnych

7 rekomendacji

Tak jak poprawa efektywności energetycznej na poziomie miasta nie jest możliwa bez udziału mieszkańców, tak też zrównoważony transport nie zaistnieje bez zaangażowania jego użytkowników, ich świadomych decyzji, kompromisów i nowych nawyków. Ich wprowadzanie, zdaniem panelistów i panelistek, wymaga z kolei czasu i konsekwentnych działań edukacyjnych, informacyjnych i promocyjnych również ze strony Miasta.

Poza infrastrukturą i rozwiązaniami strategicznymi ważnym uzupełnieniem działań w zakresie zrównoważonego transportu jest więc budowanie systemu zachęt do przesiadania się do komunikacji

miejskiej, na rower czy też do przemieszczania się pieszo na krótszych dystansach.

Mogą temu służyć atrakcyjne narzędzia cyfrowe na bieżąco informujące o zmianach w komunikacji, a także (wzorem innych miast) specjalnie opracowywane trasy piesze, mapy na przystankach, pozwalające zobaczyć, jakie punkty dostępne są w zasięgu kilkuminutowego spaceru.

W kontekście ruchu pieszego i rowerowego ważnym elementem jest też bezpieczeństwo — stąd pojawiła się też na liście rekomendacja dotycząca zasad parkowania hulajnog elektrycznych.

Rekomendacje

32.N. Miasto wprowadza system zachęt do korzystania z transportu publicznego dla mieszkańców.

90% poparcia Panelu

50.N. Miasto uzupełnia informacje na przystankach o mapę Rzeszowa (na wzór innych miast).

88% poparcia Panelu

54.N. Miasto promuje zdrowy tryb życia oraz ruch piesz i rowerowy, w szczególności poprzez kampanie prowadzone w miejscach publicznych i szkołach (wykorzystujące m.in. rywalizację w formie gier)

86% poparcia Panelu

51.E. Miasto tworzy schematy tras pieszych (m.in. na przystankach autobusowych) wraz z podaniem orientacyjnych czasów przejść pomiędzy zaznaczonymi punktami.

84% poparcia Panelu

33.N. Miasto tworzy aplikację mobilną (lub udostępnia dane istniejącej aplikacji) zawierającą np. takie funkcjonalności: zakup biletów, śledzenie pozycji autobusów na mapie, planer podróży, rozkład jazdy na żywo uwzględniający opóźnienia, systemy zniżkowe od liczby skasowanych biletów. Aplikacja może być zintegrowana z innymi usługami miejskimi.

82% poparcia Panelu

5.N. Miasto klarownie i na bieżąco informuje o zmianach w systemie komunikacji (najlepiej na stronie internetowej), dając mieszkańcom możliwość konsultowania zmian.

80% poparcia Panelu

40.N. Miasto wypracowuje i egzekwuje zasady dotyczące dopuszczalnego parkowania hulajnóg, rowerów i skuterów zapewniające bezpieczeństwo wszystkim uczestnikom ruchu, w tym wyznacza miejsca parkingowe dla hulajnóg elektrycznych.

80% poparcia Panelu

Co dalej po panelu? Lista postulowanych działań

Na ostatnim spotkaniu panelu, już po ogłoszeniu wyników głosowania nad rekomendacjami, zapytaliśmy panelistów i panelistki o ich oczekiwania względem tego, co dalej powinno stać się z ich werdyktem. Zdecydowana większość postulowanych przez nich działań leży w gestii prezydenta miasta, pracowników i pracowniczek urzędu i jednostek miejskich oraz radnych, którzy wspólnie będą odpowiadać za wdrażanie przegłosowanych rekomendacji.

Panelistom i panelistkom zależy przede wszystkim na szerokim upowszechnieniu wyników panelu. Chcą, by raport z realizacji panelu wraz z wybranymi przez nich rekomendacjami został opublikowany w miejskich mediach społecznościowych, a także przekazany do Rady Miasta Rzeszowa (np. podczas sesji) i Rady Młodzieży Rzeszowa.

Osoby biorące udział w panelu oczekują również, że rekomendacje zostaną zrealizowane bez względu na wynik zbliżających się wyborów samorządowych. Aby zapewnić skuteczność i transparentność procesu wdrażania, postulują, by:

- wyznaczyć konkretną osobę/komórkę do koordynacji działań,
- stworzyć plan wdrażania wyznaczający priorytetowe działania oraz harmonogram i podział działań między biura i jednostki miejskie,
- regularnie raportować stopień wdrożenia rekomendacji, m.in. poprzez publicznie dostępny licznik,
- włączyć panelistów i panelistki w kontrolę procesu wdrażania, np. poprzez stworzenie społecznego ciała monitorującego.

Ważne dla panelistów i panelistek jest również to, by Rzeszów dzielił się z innymi miastami swoimi doświadczeniami płynącymi z realizacji panelu.

Jako Zespół Koordynujący panel gorąco liczymy, że nadzieja na szybkie i skuteczne wdrożenie werdyktu panelu, wielokrotnie wyrażana przez mieszkańców i mieszkanki biorących w nim udział, nie zostaną zawiedzione.

Załączniki:

- Zaproszenie
- Regulamin
- Wkład od mieszkańców
- Scenariusze rozwoju
- Lista wszystkich rekomendacji z wynikami (efektywność, transport)

rzeszów
stolica innowacji

#RzeszówToMY
**KONSULTACJE
SPOŁECZNE**

fundacja
stocznia

fundacja
**pole
dialogu**

Rzeszowski Panel Klimatyczny jest realizowany dzięki finansowaniu z budżetu Miasta Rzeszowa.